

2. Вахнянин Н. Два реформатори церковного співу // *Артистичний вісник* - Львів, 1905. — Зошит I. С.2-5.
3. Людкевич С. Кілька слів про потребу заснування українсько-руської музичної консерваторії у Львові // *Дослідження, статті, рецензії, виступи*. — Львів, 2000. С.254-256.
4. Діло. — 1899 — Ч.142.
5. Домет. З нагоди маючогося відбутти з'їзду співаків і музиків руских // *Діло*. - 1899. Ч.163

Myron Cherepanyn

#### THE FIRST MEETING OF THE UKRAINIAN COMPOSERS IN HALYCHYNA

The article describes the history of the first meeting of the ukrainian composers in Halychyna. Together with "The Union of singing and musical societies" and concrete musical activists, the meeting stimulated the activity of the art societies, the High Music Institute, musical publishing houses and helped to organize the musical life.

**Романа Дудик**

### **ФОЛЬКЛОРНІ РОЗВІДКИ ЕТНОГРАФІВ ПРИКАРПАТТЯ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

Для сучасної етносоціальної ситуації в Україні властивий поглиблений інтерес до пізнання духовних надбань краю, зокрема його звичаїв, обрядів, ритуалів – цих вічно пульсуючих джерел національної свідомості. Тому вивчення традиційної музичної культури історико-етнографічного району західного регіону України – Прикарпаття засвідчує її загальнонаціональну основу, на тлі якої виділяються її окремі своєрідні елементи.

В кінці ХІХ – на початку ХХ століття значно розширюються межі етнографічних досліджень. Із створенням у 1898 році при Науковому товаристві імені Т.Шевченка Етнографічної комісії, виданням у Львові "Записок Наукового товариства ім. Шевченка" (ЗНТШ) з 1892 р. та органів комісії "Етнографічного збірника" (з 1895 р.), "Матеріалів до українсько-руської етнології" (з 1899 р.) значно розширились і масштаби етнографічного вивчення прикарпатського краю: з'явилися ґрунтовні наукові дослідження, збірники, ряд цінних статей таких дослідників, як І.Франка, М.Павлика, В.Шухевича, В.Гнатюка, Ф.Колесси, Г.Хоткевича [1, с.57]. Метою Наукового товариства імені Тараса Шевченка було: "плекати й розвивати українську науку, мистецтво українською мовою і зберігати всякі пам'ятки старовини" [2, с.322]. НТШ, яке на початку своєї діяльності було місцевою краєзнавчою організацією, на рубежі ХІХ – ХХ століть реформується у всеукраїнський науковий центр, який практично виконував роль Української академії наук [3, с.383].

Активна збирацька робота західноукраїнських фольклористів кінця ХІХ – першої третини ХХ століття збудила неабиякий мистецький інтерес

до музичного фольклору. Це велика заслуга, насамперед, *Остана Терлецького* (1850-1902), уродженця села Назірної на Коломийщині. Його варто згадати не тільки як активного громадського діяча, а й як видатну особистість передової галицької інтелігенції, котра виступала в складних історичних умовах останньої чверті XIX століття в Галичині. Ще Іван Франко відносив О.Терлецького до числа перших західноукраїнських фольклористів 70-х рр. XIX століття [4, с.239].

Дана політична ситуація розривала спадкоємність культурних традицій і яскрава постать О.Терлецького незаслужено залишилася поза історією української фольклористики. Нині в умовах національного відродження духовності народу ми маємо змогу відновити забуте ім'я, котре залишило слід у народній краєзнавчій історії Прикарпаття.

Остап Терлецький – активний організатор громадсько-культурної діяльності, особливо у справі збирання фольклору. Був редактором рукописної газети “Зірка”, яку видавали станіславівські гімназисти. На її сторінках, окрім літературно-публіцистичних зразків, розміщені й цікаві фольклорні матеріали. Цьому посприяло створення в Станіславові “Тайної громади молоді” (заснована в 1865 р. і проіснувала аж до Першої світової війни) [5, с.88], статут якої зобов'язував кожного учасника займатися науковою роботою: працювати над дослідженням історії, краєзнавства, філософії, а також на ниві народної творчості “...тут належить збирати пісні (коляди, щедрівки, гаївки, веснівки, весільні пісні і т.д.)” [6, с.13]. Членами товариства були і Остап Терлецький, Мелітон Бучинський, Володимир Навроцький, Олександр Стефанович, Іван Білецький та інші, які своїми записами залишили помітний слід в історії музичного фольклору [Там само, с.18]. Основним завданням члени тасмної громади вважали розповсюдження української літератури, заснування публічної бібліотеки, поширення культурно-просвітницької роботи по всіх містах і селах краю [5, с.89]. О.Терлецький – автор рукописного збірника, заповненого обрядовими, ліричними піснями та коломийками. Матеріали зібрано переважно на Коломийщині у селі Назірній. Зберігається він у Львівській науковій бібліотеці ім. В.Стефаника НАН України у фондї О.Терлецького (№ 205). О.Терлецький був переконаний, що збиранням фольклору в Галичині повинна займатися галицька інтелігенція, оскільки ця робота, з одного боку, сприяє її зближенню з трудовим народом і тим самим повніше допомагає пізнати його потреби, а з іншого, – зміцнює її демократичні позиції. Першу оцінку його особистості дав Іван Франко у статті “Д-р Остап Терлецький. Спомини і матеріали” (1902) [7, с.64]. За його словами, О.Терлецький “плекав у своїй душі полум'я високих змагань, жив усе для інших, для загалу, і силкувався усе життя ширити та розсвічувати те благодне полум'я в своїм оточенні” [8, с.305].

Визначне місце серед видатних етнологів минулого Прикарпаття займає *Володимир Оситович Шухевич* (1849-1915) [9, с. 1248], уродженець села Тишківці Городенківського повіту на Станіславщині, який походить з сім'ї греко-католицького священика. Здобувши гімназійну (Коломия, Станіславів, Чернівці) й університетську (Будапешт, Львів) освіту, Володимир Шухевич присвятив себе культурно-громадській та науковій діяльності: був у Львові членом товариства "Просвіта", Українського Педагогічного товариства, засновником товариств "Руська бесіда" (його головою – 1895-1910), "Боян" (1891-1903), музичного товариства імені М. Лисенка (1903-1915). 20 грудня 1907 року у Львові було скликано "Руську комісію для збирання руських пісень в Галичині та в Буковині". На її засіданні оголосили про створення комітету, головою якого обрали проф. В. Шухевича. Члени комітету вважали за нагальну потребу не тільки збирання, наукову обробку фольклорних матеріалів, а й видавання їх у спеціальному збірнику: "Задача збірника має бути така, щоб він по змозі вичерпав увесь скарб нашої народної творчості, з уzglядненем не лише того, що живе ще тепер у народній пам'яті, але також того, що вже забулося, отже з уzglядненем і критичним порівнянем усіх старших записів і збірників наших народних пісень" [10, с. 3]. Активно займався Шухевич збиранням музичного фольклору Гуцульщини. Нагромаджуючи значний за обсягом етнографічний матеріал, робив і фольклорні записи, цікавився діалектними говірками на території Прикарпаття. У Фонді НТШ у Львові зберігся "Малий словарець уживаних слів гуцульських, зібраних в Жаб'ю". В основному, це власноручні авторські замальовки регіонального одягу та речей вжитку [11, с. 2]. Є тут цікавий зразок – "Коляда гуцулска", записана 1896 року в селищі Жаб'ю (нині смт. Верховина) [11, с. 79]. Зібраний багатий етнографічний матеріал про етнологію, побут, промисли, народну творчість, звичаї, обряди Володимир Шухевич науково осмислив, обґрунтував і використав у своєму "п'ятикнижжі" "Гуцульщина" [12, с. 144]. Автор подав у ньому фізико-географічні, статистичні відомості про галицьких гуцулів: описав житло, громадські споруди, одяг, їжу, народні промисли; подав опис родинного життя, релігійних свят; вмістив народні загадки, приказки, вірування, матеріали про народну медицину та гуцульський словник.

З 60-х років XIX століття на Станіславщині поживавлюється вивчення народної культури та побуту. У цій справі відзначилися українські вчителі і громадські діячі демократичного напрямку брати *Корнило, Леонід і Роман Заклинські* [13, с. 2]. Народилися вони в селі Маріамполі Станіславського повіту (нині Галицького району Івано-Франківської області), навчалися в Станіславові та Львові. Сучасники свідчили, що "серед станіславівських гімназистів найактивнішими збирачами фольклору були саме брати Заклинські" [14, с. 13].

Заклинський Корнило Гнатович (1857-1884) – український історик, музичний фольклорист, цікавився етнографією краю. Він надрукував статтю “Про весільні пісні руського народу” (“Зоря”, 1881, № 1-4), а ряд статей з народного побуту залишились в рукописах, зокрема, “Збірник весільних пісень, коляд і щедрівок” [15, с.1]. Ще будучи студентом Станіславівської гімназії, Корнило виїздив на Гуцульщину, де записував народну творчість. Так, в с.Уторопах Печеніжинського повіту (нині Косівського району Івано-Франківської області) в 1877 записував колядки [15, с.6], в с.Люча Печеніжинського повіту – весільні пісні, пояснюючи, коли і як вони виконувались (під час звивання вінка, від’їзду до шлюбу і т.д.). Леонід Заклинський (1850-1890) записав у 1870 році в с.Люча декілька казок, побутових та ліричних пісень, різні перекази і пісні про Довбуша, а в Уторопах у 1876 році – щедрівки [16, с.545].

Заклинський Роман Гнатович (1852-1931) – учитель Станіславівської учительської семінарії – почав цікавитися гуцульським фольклором і побутом ще під час навчання в гімназії. У 1868 році його прийняли до Станіславівської учнівської таємної громади, члени якої Софрон Недільський, Іван Белей, Роман Цеглинський та інші записували пісні [17, с.8]. Роман Заклинський також у 1862-1877 рр. у Лючі, Уторопах та інших селах Прикарпаття записував колядки, щедрівки, приказки, народні історичні перекази, легенди про татарські напади, про Олексу Довбуша, ватажка селянських мас Буковини – Лук’яна Кобилицю [18, с.11]. У 1887 році Р.Заклинський на основі статей І.Вагилевича та зі своїх власних спостережень надрукував у газеті “Школьная часопись” статті “Бойки”, “Гуцули”, “Лемки”, де він детально охарактеризував їх заняття, звичаї, одяг, їжу, описав житло. Р.Заклинський брав активну участь і в громадському житті. Він був членом різних культурно-освітніх товариств. Виступав проти політики колонізації українського населення, боровся за відкриття Станіславівської української гімназії, книгарні. Допомігав здібним селянським хлопцям учитися, навіть заклав для них у 1903 році бурсу [19, с.2-3]. Заохочував сільську інтелігенцію, учителів, своїх учнів до записування фольклору.

Найуспішніше справу батька продовжив син Богдан Заклинський (1886-1946) [20, с.16] – відомий український педагог, етнограф, журналіст і громадський діяч. Народився у Станіславові і після закінчення учительської семінарії працював з 1910 року в початкових школах на Гуцульщині (села Старі Кути і Кривопілля). Активно займався збирацькою роботою на ниві фольклористики та етнографії. Під впливом свого батька Богдан почав записувати музичний фольклор ще під час навчання в Станіславівській гімназії. На канікулах у 1903-1904 рр. у селах Покуття та Гуцульщини він записав ряд історичних пісень про походження назв сіл, боротьбу

з татарами, про опришків Олексі Довбуша [21, с.8], чимало рекрутських, побутових, родинних пісень, коломийок тощо. Зібраний фольклор етнограф надсилав Іванові Франку, вченим-етнографам В.Гнатюку, М.Возняку. Важливо зауважити, що І.Франко, включивши надісланий матеріал до редактованих ним “Галицько-руських приповідок”, відзначив Богдана Заклинського як автора збірки “дуже гарних матеріалів записаних у повіті станіславівським, богородчанським і товмацьким” [22, с.9]. У передмові до другого тому він додав, що в зібранні Б.Заклинського є “дуже інтересні матеріали” також з Надвірнянщини [23, с.23]. Ім’я дослідника знаходимо й у передмові збірника “Колядок і щедрівок” В.Гнатюка [24, с.98]. Загалом, на основі рукописних та друкованих даних у “Хроніці НТШ” можна стверджувати, що за період 1905-1918 рр. Б.Заклинський передав до бібліотеки близько 130 томів книг, 200 дрібних друків та 85 листівок [25, с.79].

Таким чином, наведене дозволяє стверджувати: якщо в першій половині ХІХ століття етнографічним вивченням Прикарпаття займалися лише поодинокі автори такі, як Яків Головацький, Оскар Кольберг, Гнат Заклинський, то, починаючи з 60-х рр. під впливом передової суспільно-політичної та наукової думки, що проникала і зі всієї Галичини, центральної України та за її меж, почалося більш цілеспрямоване і масове збирання етнографічних матеріалів. Фольклорні розвідки, дослідження, записи, статті являють собою надзвичайно цінний матеріал для розкриття й оцінки художнього потенціалу прикарпатського краю кінця ХІХ – першої третини ХХ століття.

1. Хоткевич И. Гуцулы и Гуцульщина // Украинская жизнь. – М., 1913. – №10. – С. 57-78.
2. Семчишин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу 2-е вид. – К.: АТ “Друга рука”, МП “Фенікс”, 1993.
3. Полонська-Василенко Н. Історія України: В 2-х т. – К., 1993. – Т.2. – 608 с
4. Франко І. Огляд праць над етнографією Галичини ХІХ ст. // Вибрані статті про народну творчість. – К., 1955. – С. 239-241.
5. М.С. Тайна громада молоді в Станіславі // Рідна школа. – 1933. – №6. – С.88-90.
6. ЛНБ ім. Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф. 17 (Бучинських): 312, п. 11 – 18 арк
7. Франко І. Д-р Осип Терлецький: Спомини і матеріали // ЗНТШ. – Львів, 1902 – Т. 50. – С. 1-64.
8. Франко І. Д-р Осип Терлецький. Спомини і матеріали // Зібрання творів. В 50 т. – К., 1981. – Т.33. – С.305-360.
9. Українська загальна енциклопедія: Книга Знання. – Львів Коломия, 1935. – Т.3. – С. 1248-1249
10. Франко І. Перше засідання руської комісії для збирання народних пісень // Діло 1907. – Ч. 277. – С. 3.
11. ЛНБ ім. Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф. 881 (Наукового товариства ім. Т. Шевченка) од. зб. 530. арк 1-92
12. Шухевич В. Гуцульщина: Матеріали до українсько-руської етнології. – Львів 1901 – Ч. 2 – С. 145-318

13. ЛНБ ім. Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф. 48 (Заклинських). Зак. 53, п. 11 – 2 арк.
14. ЦДІА у Львові. – Од. ф.302 (Крайового сільськогосподарського товариства “Сільський господар”), оп. 1, спр. 1 – 13 арк.
15. Зак. 59, п. 11. – 7 арк.
16. Зак. 19, п. 5. – 6 арк.
17. Буч 64, п. 2. – 545 арк.
18. ЦДІА у Львові – Ф.309 (НТШ), оп.1, спр. 1353 – 8 арк.
19. ЛНБ ім. Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф. 48 (Заклинських). Зак. 16, п. 4. – 11 арк.
20. ЦДІА у Львові. – Ф.348 (Товариства “Просвіта”), оп.1, спр. 1855, арк. 2-3.
21. Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). – Ф.378, оп.1, спр. 1.– 164 арк.
22. ЦДІА у Львові. – Ф.309 (НТШ), оп.1, спр. 2271. – 35 арк.
23. Галицько-руські народні приповідки // Етнографічний збірник. – Т.1. – 1901-1905. – 599 с.
24. Качкан В. Незнищенне дерево Заклинських // Українське народознавство в іменах: У 2 ч. Ч.1. – К.: Либідь, 1994. – С.20-26.
25. Гнатюк В. Вибрані статті про народну творчість // ЗНТШ. – Т.201. Нью-Йорк, 1981 – 287 с.
26. ЦДІА у Львові. – Ф.309 (НТШ), оп.1, од. зб. 853, зв.59. – 79 арк.

Romana Dudyk

#### FOILK RESEARCHES OF THE PRECARPATHIAN ETHNOGRAPHERS WITHIN THE END OF XIXTH AND THE BEGINNING OF XXTH CENTURIES

In the article there have been described the problems of studying the ethnographic researches of the Precarpathian folkers within the end of XIXth and the beginning of XXth centuries which have left the certain trace in the countrystudy history.

*Леся Ничай*

### КОНСЕРВАТОРІЯ ІМ. С.МОНЮШКА В СТАНІСЛАВОВІ

Наприкінці XIX – на початку XX століття місто Станіславів було одним із найрозвиненіших культурних центрів Галичини. Це підтверджується наявністю багатьох культурно-освітніх товариств та навчальних закладів, що спричинилися до розвою мистецького життя краю.

Упродовж багатьох років у Станіславові активно діяла польська Музична Консерваторія ім. С.Монюшка, заснована Музичним Товариством ім. Станіслава Монюшка. Консерваторія тривалий час залишалася єдиним у місті та воєводстві вищим навчальним закладом, що давав змогу опановувати музичні дисципліни на високому професійному рівні. Цей музичний заклад протягом свого існування підготував велику кількість фахівців різних національностей, які працювали не лише в Станіславові, але і в інших містах краю.

Музичне Товариство ім. С.Монюшка (МТМ) було утворене у 1879 році в Станіславові на зразок Галицького Музичного Товариства у